

Wojciech Kubica

Szkoła Doktorska Nauk Społecznych, Uniwersytet Jagielloński
Doctoral School in the Social Sciences, Jagiellonian University

<https://orcid.org/0000-0001-8995-8183>

wojciech.kubica@doctoral.uj.edu.pl

PRACA W SZKOLE ONLINE – CZYLI O PERSPEKTYWIE NAUCZYCIELEK I NAUCZYCIELI NA PODSTAWIE ANALIZY TREŚCI POSTÓW ZAMIESZCZONYCH W GRUPIE SPOŁECZNOŚCIOWEJ SERWISU FACEBOOK *JA, NAUCZYCIEL*

ONLINE SCHOOL WORK – ABOUT TEACHERS' PERSPECTIVE
BASED ON THE CONTENT ANALYSIS OF POSTS POSTED
ON FACEBOOK GROUP *ME, THE TEACHER*

DOI: 10.24917/ycee.9559

Abstrakt: Artykuł prezentuje analizę treści postów zamieszczonych na nauczycielskiej grupie społecznościowej serwisu Facebook *Ja, Nauczyciel*. Materiał pochodzi z dwóch okresów: marzec–czerwiec 2020 roku (początku pandemii COVID-19) oraz grudnia 2021 roku (ostatniego momentu, gdy w szkołach powszechnie obowiązywała nauka zdalna). Zaprezentowano przebieg nauczania zdalnego z perspektywy nauczycieli i nauczycielek – przedstawiono i omówiono te wątki, które dominowały w nauczycielskich narracjach. W artykule poruszono takie zagadnienia jak: przygotowanie szkół do pracy zdalnej, przygotowanie nauczycieli do nauczania online, aspekty organizacyjne i prawne wprowadzania trybu zdalnego nauczania, rola świetlic, przedszkoli i żłobków oraz zaufanie środowiska nauczycielskiego do rządzących i podejmowanych przez nich decyzji. Powyższe osadzono w kontekście trzech głównych pojęć użytych w artykule: szkolnych rytuałów, kompetencji nauczycielskich i opiekuńczej funkcji szkoły.

Słowa kluczowe: nauczyciele, zdalne nauczanie, szkoła online, Facebook, społeczność online, analiza treści, rytuały szkolne, opiekuńcza funkcja szkoły, kompetencje nauczycieli

Abstract: The article presents the content analysis of posts posted on the teachers Facebook group *Me, The Teacher*. The material comes from two periods: March–June 2020 (the beginning of the COVID-19 pandemic) and December 2021 (the last moment when distance learning was common in schools). Teachers' perspective, the biggest challenges during COVID-19 pandemic and the most popular strands from teachers' narratives were presented. The article discusses

such topics as: preparing schools for remote work, teaching competences related to online work, school rituals, the caring function of the school and the trust of the teaching community in the government and the decisions they make.

Keywords:

teachers, distant learning, online school, Facebook, online community, content analysis, school rituals, caring function of the school, teacher competences

Wprowadzenie

Pojawienie się pandemii COVID-19 i nagłe przejście szkół w zdalny tryb nauczania postawiło tak nauczycieli, jak uczniów oraz ich rodziców przed licznymi niespodziewanymi wyzwaniami. Rzeczywistość szkoły zdalnej, pod wieloma względami jakże odmienna od znanej dotychczas, wymusiła zmiany w funkcjonowaniu szkoły: prowadzeniu lekcji, kontakcie nauczycieli z uczniami, wzajemnych relacjach i oczekiwaniach. Praktykowane dotychczas rytuały szkolne musiały zostać zawieszane lub dostosowane do warunków szkoły online. Są one o tyle ważne, iż to właśnie rytuały tworzą szkolny świat, definiują jego aktorów (uczniów, nauczycieli), ich role i wzajemne relacje (Mikiewicz, 2016, s. 240).

Kolejnym aspektem zmiany w przebiegu życia szkolnego są nowe kompetencje potrzebne nauczycielom. W pedagogice zazwyczaj wyróżnia się następujące rodzaje kompetencji: przedmiotowe, psychodydaktyczne, komunikacyjne, organizacyjne i kierownicze, diagnostyczne i interwencyjne, poradnicze i doradcze, autorefleksyjne (Prucha, 2006, s. 307–308). Wśród wymienionych komponentów zawodu nauczyciela próżno szukać kompetencji technicznych, wyraźnie potrzebnych w dobie kształcenia online. Głosy o potrzebie wyposażenia w nie nauczycieli pojawiały się już wcześniej. Wskazywano m.in. na fakt, iż możliwości, jakie niesie technologia w zakresie kształcenia na odległość, nie przyniesie żadnych rezultatów, o ile nie zyska przygotowanych do tego operatorów – nauczycieli. Muszą oni potrafić: obsługiwać platformy e-learningowe, projektować zajęcia online, moderować dyskusje, aktywizować

uczniów, indywidualizować kształcenie prowadzone w formie zdalnej (Koludo, 2009, s. 167).

Dla zdecydowanej większości nauczycieli wiosną 2020 roku była pierwszym doświadczeniem nauczania zdalnego. Jedynie 15% badanych nauczycieli miało wcześniej do czynienia z kształceniem na odległość. Dodatkowo doświadczenia te miały zazwyczaj mniejszy zakres niż przeniesienie całego procesu nauczania do przestrzeni wirtualnej: nauczyciele prowadzili konsultacje online, brali udział w webinarach, przesyłali materiały uzupełniające lekcje (Buchner, Majchrzak, Wierzbicka, 2020, s. 5–6). Niemal połowa nauczycieli czuła się przygotowana do edukacji zdalnej w stopniu jedynie małym lub umiarkowanym. Brak przygotowania przejawiał się głównie w dwóch obszarach: kompetencyjnym oraz technicznym. Prawie co trzeci nauczyciel musiał zakupić nowy sprzęt do prowadzenia zajęć online (Ptaszek, Stunża, Pyżalski, Dębski, Bigaj, 2020, s. 25–26).

Zdalny tryb pracy szkoły uwydatnił także, pomijaną często, opiekuńczą funkcję szkoły. Poza *stricto* techniczną funkcją opieki, rozumianą jako możliwość spędzania, przez uczniów i uczennice, czasu na terenie szkoły pod okiem nauczycieli zarówno w czasie lekcji, jak i poza nimi (na przykład na szkolnej świetlicy), warto wskazać także na inne składowe funkcje opiekuńczej: zapewnianie bezpieczeństwa, zaspokajanie potrzeby przynależności czy doświadczania przez uczniów pozytywnej atmosfery (Dąbrowski, 2006, s. 276). Z jednej strony zrekompensowanie wychowankom tych szkolnych doświadczeń, z drugiej zorganizowanie opieki w szkole stało się kolejnym wyzwaniem stojącym przed nauczycielami, którzy wskazywali jednak, iż prawidłowe

wypełnienie tej funkcji nie jest możliwe w dobie pandemii (Jankowiak, Jaskulska, 2020, s. 226).

Wszystkie opisane wyżej zagadnienia były obecne w dyskusjach nauczycielskich w czasie pandemii COVID-19. W okresie, gdy szkoły pozostawały zamknięte, dyskusje te toczyły się często w Internecie. Fora dyskusyjne i nauczycielskie grupy społecznościowe stały się ciekawym źródłem wiedzy o doświadczeniach nauczycieli i nauczycielek.

Metodologia

Treści poddane prezentowanej analizie pochodzą z największej grupy społecznościowej zrzeszającej nauczycieli i nauczycielki w Polsce. Grupa *Ja, nauczyciel*, prowadzona jest w serwisie Facebook i gromadzi niemal 64 tys. członków i członkiń.

Badania przeprowadzone zostały w dwóch etapach. W pierwszym analizie poddano posty użytkowników grupy pochodzące z okresu od 10 marca (12 marca po raz pierwszy szkoły w całej Polsce przeszły w zdalny tryb pracy) do końca czerwca 2020 roku. Drugi etap dotyczył grudnia 2021 roku – wtedy to po raz ostatni powszechnie wprowadzono nauczanie zdalne. Odstęp czasowy między analizowanymi okresami umożliwił próbę porównania tego, co zmieniło się w ciągu roku szkolnego 2020/2021, który w przeważającej większości przebiegł w trybie online. W pierwszym okresie przedmiot analiz stanowiły wyłącznie posty, w drugim posty i komentarze (ze względu na krótszy okres analizy).

Zastosowano celowy dobór próby. Prześledzone zostały wszystkie wpisy (w drugim okresie: wpisy i komentarze), spośród których do analizy włączone zostały jedynie te, które spełniały dwa warunki:

1. Zostały zamieszczone przez nauczycieli i nauczycielki pracujące w szkole średniej, podstawowej, przedszkolu lub żłobku. (Nie brano pod uwagę postów nauczycieli akademickich, rodziców, ekspertów czy publicystów, którzy

choć stanowią mniejszość, również mogą być członkami grupy.)

2. W swojej treści dotyczyły tematyki nauczania zdalnego i pandemii COVID-19. (Nie brano pod uwagę postów zamieszczonych w wybranych okresach, a nie dotyczących wskazanej tematyki.)

Uzyskano zgodę moderatorów grupy *Ja, nauczyciel* na wykorzystanie w badaniach treści zawartych na grupie.

Wyniki

Wyniki analiz przedstawione zostały chronologicznie, w kolejnych okresach omówione zostały tematy dominujące w dyskusjach w poszczególnych momentach zdalnej pracy szkół. Wątki zostały zobrazowane cytowanymi wpisami pochodzącymi z grupy społecznościowej *Ja, nauczyciel*. W cytatach zachowano pisownię oryginalną. W części ostatniej dokonano podsumowania, w którym wątki pochodzące z narracji nauczycieli osadzono w kontekście trzech głównych pojęć artykułu: rytuału szkolnego, kompetencji nauczycieli i opiekuńczej funkcji szkoły.

Marzec 2020

W związku z nagłą informacją o rozpoczęciu pracy zdalnej w szkołach pierwsze tygodnie zdalnej pracy to głównie niewiadome. Z początku e-lekcje polegały przede wszystkim na przesyłaniu przez nauczycieli i nauczycielki tematów i zadań do samodzielnego wykonania. Ci zastanawiali się, jak od strony technicznej zorganizować lekcje w czasie rzeczywistym. Nawzajem udzielali sobie porad co do narzędzi, programów, łączy internetowych. Widać to tak w wypowiedziach nauczycieli, jak innych badaniach, gdzie wskazywano na problemy ze sprzętem, dostępem do Internetu, brakiem kompetencji cyfrowych czy dostępem do materiałów dydaktycznych (Niezgoda, 2022;

Pikuła, Jagielska, Łukasik, 2020; Plebańska, Szyl-ler, Sieńczewska, 2020).

Mam pytanie czy jakbym korzystała z orange bądź inna sieć MOBILNA czy zoom bądź inne telekonferencje poszłyby bez problemu?

Witam. Czy ktoś z Państwa próbował wideokonferencji z uczniami na Messengerze? Ile osób jest w stanie jednocześnie się połączyć podczas jednej rozmowy?

Praca zdalna opierała się w większym stopniu na domysłach niż konkretnych wytycznych. Dla środowiska ważne były sprawy organizacyjne i prawne. Dyskusje nauczycielskie toczyły się głównie wokół przepisów regulujących pracę zdalną. Nauczyciele dzielili się doświadczeniami ze swoich szkół, omawiali zapisy ministerialnych rozporządzeń, kompetencje dyrektorów szkół i to, czego ci mogą wymagać od nauczycieli. O ile praca nauczycieli przedmiotowych była prostsza do wstępnego zdefiniowania, wiele wątpliwości pojawiało się wokół tego, jak ma wyglądać praca zdalna psychologów, pedagogów, nauczycieli świetlic i bibliotek.

Witam:) Jak Waszym zdaniem nowe rozporządzenie odnosi się do pracy pedagoga/psychologa?

Drodzy Dyrektorzy! Czytam w różnych miejscach portali społecznościowych, że nauczyciele mają rozpisane przez Was zadania do wykonania w szkole...

Kwiecień, maj 2020

Wiosna 2020 roku była czasem stopniowego przyzwyczajania się do nowego systemu pracy, nauczanie coraz częściej przebiegało już synchronicznie. Nauczyciele i nauczycielki zastanawiali się nad tym, jak pomóc uczniom, którzy nie mają dostępu do lekcji online, jak motywować do czynnego udziału w zajęciach. Z drugiej strony – jak weryfikować powody, dla których w lekcjach nie uczestniczą – czy faktycznie nie

mają odpowiedniego sprzętu, wystarczającego łącza internetowego, czy też problemy techniczne stają się wygodną wymówką.

Nie wszystkie dzieci mają równe szanse...

Czy zauważyliście, że wśród uczniów pojawiła się nowa forma wymówki z powodu nieprzygotowania lub nieobecności: "Proszę pani, miałem problemy z internetem, sprzętem..."

Tematem dominującym na przełomie kwietnia i maja 2020 roku było jednak ocenianie i sprawdzanie wiedzy uczniów i uczennic. Nauczyciele pozbawieni narzędzia, jakże popularnego w polskiej szkole, zastanawiali się, w jaki sposób przenieść stosowane dotychczas formy oceniania do przestrzeni internetowej. Sprawdzanie uczniów i uczennic oraz ich ocenianie było jednym z tych elementów szkolnego rytuału, które trudno było zastosować online w niezmienionej formie. Waga, jaką wszyscy aktorzy życia szkolnego przywiązują do ocen, powodowała, iż nauczycielom zależało na dalszym ocenianiu w sposób obiektywny, uczniowie zaś sięgali po wszelkie formy, w tym po formy niesamodzielnej pracy, aby uzyskać jak najlepsze wyniki. Na forum nauczycielskim omawiano więc narzędzia pozwalające na przeprowadzanie sprawdzianów, alternatywne formy oceniania, jak i samą zasadność oceniania w czasie pandemii. Kwestionowano słuszność stawiania ocen niedostatecznych oraz sens i podstawy do wystawiania ocen z zachowania.

Jakies oceny muszę mieć. Jeśli Państwo sprawdzają wiedzę to w jaki sposób? Przecież jeśli wyślę im sprawdzian to jest oczywiste, że będą odpowiedzi spisywane...

Kochani jak będziemy oceniać zachowanie uczniów?

Oceny niedostateczne. Moi kochani czy ktoś z Was daje uczniom zagrożenia ocenami ndst w dobie pandemii?

Wiosna 2020 roku to także czas dzielenia się wieloma kreatywnymi pomysłami na to,

jak prowadzić ciekawe lekcje online. Na forum znaleźć można mnóstwo inspiracji, linków do ciekawych projektów, jak również szkoleń i webinarów dotyczących nauczania zdalnego. Członkowie grupy wykazywali duże zainteresowanie i zaangażowanie w poprawę swojego warsztatu nauczycielskiego.

Już od przyszłego tygodnia zapraszam na nowe zajęcia online "WSTĘP DO MUZYKI ROZRYWKOWEJ"... [na koniec postu link do zajęć]

Moja nowa propozycja w ramach projektu Wirtualne lekcje wychowania fizycznego... [na koniec postu link do zajęć]

Czerwiec 2020

Liczne wątpliwości towarzyszyły nauczycielom i nauczycielkom aż do samego końca roku szkolnego. Zastanawiano się, czy będzie możliwe, a jeśli tak, to w jakiej formie, zorganizowanie zakończenia roku szkolnego. Ten symboliczny dzień stanowi w szkołach formę rytualnego podsumowania pracy w ciągu całego roku szkolnego, jest okazją do podziękowań, umocnienia wzajemnych relacji. Mimo rozpoczynającego się czasu wakacji pojawiały się rozważania na temat kolejnego roku szkolnego.

Ostatni tydzień czytałam tu pytania nauczycieli, które świadczyły o tym, że dwoją się i troją, żeby zakończenie roku szkolnego było przyjemne. Dziś do niego dojrzałam...

Wczoraj usłyszeliśmy od dyrektora, że nauczanie zdalne potrwa do końca roku kalendarzowego. A MEN jak zawsze cisza. Przed wyborami tego nie ogłoszą.

Grudzień 2021

W grudniu 2021 roku zapadła decyzja o ponownym, pierwszym w roku szkolnym 2021/2022, przejściu szkół w tryb zdalnego nauczania. Objęło

ono 3 dni w tygodniu poprzedzającym przerwę świąteczną i tydzień po owej przerwie (20–22 grudnia 2021 roku i 3–7 stycznia 2022 roku). Był to dotychczas ostatni okres powszechnie obowiązującego (w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych) nauczania zdalnego.

Wraz z początkiem grudnia w dyskusjach nauczycielskich powrócił więc wątek nauczania zdalnego i jego różnych aspektów. Poniższa chmura słów prezentuje główne hasła pojawiające się w tych dyskusjach.

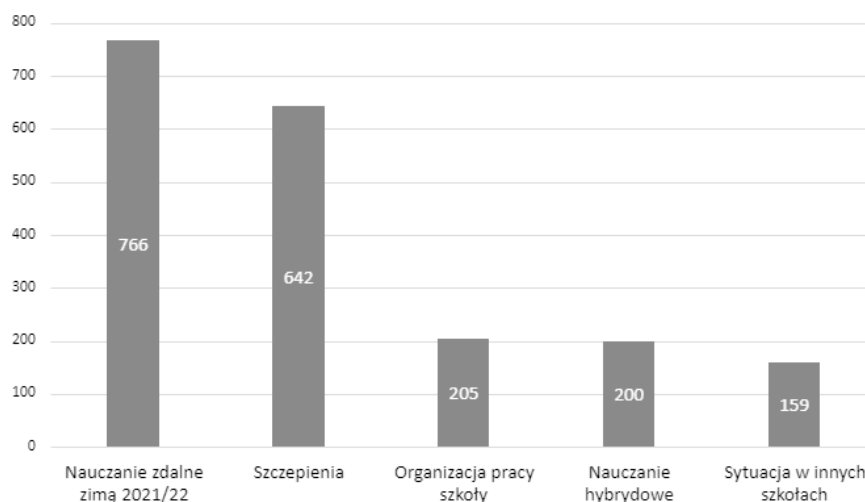

Rys. 1. Słowa kluczowe – hasła najczęściej pojawiające się w postach i komentarzach z grudnia 2022 roku

Poza oczywistymi hasłami takimi jak *nauczyciel*, *szkoła* czy *zdalny* w oczy rzuca się mnogość haseł związanych z tematyką szczepień: *zaszczepić*, *szczepienie*, *szczepionka*, *szczepić*, *niezaszczepiony*, a także *obowiązkowy*¹. W tym miejscu warto zwrócić również uwagę na dwa słowa kluczowe: *świąteczna* i *przedszkole*, o których za chwilę.

Wśród wielu wątków debatę zdominowały te związane ze zdalnym nauczaniem oraz ze

¹ Na początku grudnia media doniosły o tym, że być może szczepienia przeciw COVID-19 będą obowiązkowe dla nauczycieli. Wywołało to lawinę komentarzy. Pojawiły się dysputy zwolenników szczepień z ich przeciwnikami, głosy mówiące, że nauczyciele jako przedstawiciele świata nauki powinni się szczepić i jest to zagadnienie z zakresu etyki pracy nauczyciela, a także podejrzenia, iż rządzący specjalnie spekulują na temat obowiązkowych szczepień, aby podzielić środowisko nauczycielskie. Ten wątek nie jest jednak szerzej omawiany w artykule, gdyż nie wiąże się bezpośrednio z powrotem szkół do trybu zdalnego, a wynika raczej ze zbieżności czasowej (celowej lub przypadkowej) tego, kiedy środowisko nauczycielskie otrzymało powyższe informacje

Rys. 2. Liczba komentarzy pod postami dotyczącymi poszczególnych wątków²

wspomnianymi już szczepieniami, generowały one najwięcej komentarzy pod postami. Inne częste tematy to: organizacja pracy szkoły, nauczanie hybrydowe oraz porównywanie sytuacji pomiędzy szkołami uczestników forum.

Nauczycielskie głosy dotyczące zdalnego nauczania zimą 2021/2022 dotyczyły głównie chaosu informacyjnego. Brak było odpowiednich aktów prawnych, o planach wprowadzenia nauczania zdalnego pracownicy szkół dowiadywali się więcej z mediów niż z miejsca pracy. W wątpliwość podawano długość okresu zdalnego nauczania. Po doświadczeniach wielokrotnego przedłużania pracy zdalnej szkół w roku szkolnym 2020/2021 środowisko spodziewało się podobnej sytuacji i tym razem. Był to jeden z przejawów wyraźnego braku zaufania do rządzących.

Czy znalazł ktoś z Was już rozporządzenie dot. nauki zdalnej w terminie 20.12-09.01? Czy bazujemy tylko na informacji z konferencji prasowej? – Przecież 19.12. o 22:17 się pojawi.

Niestety, ale w zeszłym roku jak i dwa lata temu też miało być tylko dwa tygodnie.... Każdy wie jak to się skończyło

² Większość analizowanych postów dotyczyła tylko jednego z wątków. Gdy post dotyczył większej liczby wątków, zamieszczone pod nim komentarze były zliczane dla każdego z nich.

i ludzie zwyczajnie boją się, że znowu po świętach przedłużą na „tylko dwa tygodnie” i tak zleci do czerwca!

Powrót nauczania online zimą 2021/2022 to dobra okazja do zweryfikowania tego, jak zmieniła się samoocena nauczycieli dotycząca ich kompetencji potrzebnych do prowadzenia dydaktyki zdalnej. Po 9 miesiącach od wybuchu pandemii członkowie i członkinie grupy *Ja, nauczyciel* wyraźnie deklarowali, że czują się dobrze przygotowani. W poprzednim roku szkolnym odbyli wiele szkoleń. Dostęp do nich zapewniały szkoły, a wielu nauczycieli kształciło się także na własną rękę, korzystając z poradników i webinarów. Nauczyciele zdążyli też opracować i wypróbować swoje metody zdalnego nauczania. Szybkie i niejako wymuszone przez sytuację oswojenie nowoczesnych technologii z pewnością można uznać za jeden z pozytywów nagłej zmiany formy nauczania ze stacjonarnej na zdalną (Jemielniak, 2020, s. 34). Tu warto podkreślić, iż mowa o samoocenie – z pewnością duża część środowiska nauczycielskiego realnie zwiększyła swoje kompetencje nauczania online. Pojawiają się jednak wątpliwości, na ile wrażenie wynika z przeniesienia niejako „na siłę” dotychczasowych metod pracy z rzeczywistości szkoły stacjonarnej do tej online.

My mieliśmy szkolenie w zeszłym roku i wystarczy. Znamy narzędzia.

Z moich obserwacji nauczyciele naprawdę świetnie sobie radzą. W końcu to inteligentni ludzie. Kreatywni i zaangażowani. Tego typu szkolenia, to w moim odczuciu kolejne nabijanie kabzy znajomym królika.

Przeście w tryb zdalny z końcem 2021 roku ponownie nie dotyczyło świetlic, przedszkoli i żłobków. Problem ten był wielokrotnie poruszany na forum. Z jednej strony wskazywano na trudność w organizacji pracy świetlicy, z drugiej na bezsensowność obostrzeń, które obowiązują tylko w wybranych miejscach. Pojawiały się prześmiewcze komentarze o tym, że w przedszkolach wirusa nie ma, ale także głosy rozgoryczenia przedszkolek i świetliczanek, które czują się pomijane w polityce rządu. Całość wyraźnie podkreśliła ważną, a często bagatelizowaną, opiekuńczą funkcję placówek oświatowych. O ile w opiniach rodziców problem opieki nad dziećmi pojawiał się od samego początku pandemii, o tyle

w pierwszych miesiącach nie zawiązał on w dyskusjach prowadzonych przez nauczycieli. Uwydatniła go dopiero specyfika pracy świetlic i przedszkoli.

Trudno jest pracować w świetlicy podczas zdalnych. Mamy 9 klas, które teoretycznie mogą przyjąć do świetlicy, serdecznie zapraszam.

Świetliczanki. . . mięso armatnie. Wszyscy inni mają się izolować a my. . . niańki do niańczenia.

A przedszkola jak zawsze idą na pełny żywioł! – Dokładnie, przecież w przedszkolach nie ma covid

Podsumowanie

Omówione w artykule wątki pochodzące z narracji nauczycieli i nauczycielek, a dotyczące pierwszego i ostatniego okresu powszechnej zdalnej pracy szkół w Polsce ściśle wiążą się z trzema głównymi pojęciami zaproponowanymi we wstępie do niniejszej pracy: rytuałami szkolnymi, kompetencjami nauczycielskimi i opiekuńczą funkcją szkoły.

Tab. 1

Główne wątki dyskusji internetowych grupy Ja, nauczyciel w okresach marzec–czerwiec 2020 roku oraz grudzień 2021–styczeń 2022 roku osadzone w pojęciach kluczowych

	RYTUAŁY SZKOLNE	KOMPETENCJE NAUCZYCIELSKIE	OPIEKUŃCZA FUNKCJA SZKOŁY
marzec 2020	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja pracy szkoły – wyjście poza znane schematy Jak prowadzić lekcje online? – w stosunku do dotychczasowych stacjonarnych Brak jasnych regulacji prawnych Problemy techniczne – potrzebny sprzęt 	<ul style="list-style-type: none"> Problemy techniczne – kompetencje cyfrowe 	
kwiecień, maj 2020	<ul style="list-style-type: none"> Jak prowadzić lekcje online? – aktywizacja uczniów Ocenianie 	<ul style="list-style-type: none"> Szkolenia, webinary Materiały do prowadzenia lekcji online Stopniowe zwiększanie samooceny kompetencji potrzebnych w dydaktyce online wśród nauczycieli 	
czerwiec 2020	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja zakończenia roku szkolnego 		
grudzień 2021	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja kolejnego okresu pracy zdalnej – powrót do znanych rytuałów? Brak jasnych regulacji prawnych 	<ul style="list-style-type: none"> Wysoka samoocena kompetencji potrzebnych w dydaktyce online wśród nauczycieli Deklaracja przebycia wystarczającej liczby szkoleń 	<ul style="list-style-type: none"> Rola świetlic, przedszkoli i żłobków – instytucje traktowane inaczej niż szkoły podstawowe i ponadpodstawowe

Trudności związane z organizacją pracy w szkole online uniemożliwiały znane dotychczas sposoby działania tej instytucji, a co za tym idzie – jej pracowników, czyli nauczycieli. Zaburzone zostały dotychczas stosowane, dobrze znane metody działania – szkolne rytuały. Jednym z rytuałów, który w dyskusjach nauczycieli zajął szczególnie dużo miejsca, było ocenianie – immanentny element polskiego systemu szkolnego. Autorzy innego opracowania dotyczącego zdalnej pracy szkół, a o publikowanym na łamach niniejszego czasopisma pisali, że: „szkoła to nie tylko materialne miejsce, które można zobaczyć, dotknąć lub do którego można wejść, szkoła to przede wszystkim »twór« zaszczerpiony w umysłach uczniów, niepisany system reguł i zasad znany jako »rytuały«” (Mikiewicz, Jurczak-Morris, Barzak, 2022, s. 4). Wydaje się, że powyższe słowa w takim samym stopniu można odnieść również do nauczycieli.

Porównanie kompetencyjnego przygotowania nauczycieli do pracy zdalnej w dwóch omówionych okresach wyraźnie pokazuje, że rok szkolny 2020/2021 podwyższył samoocenę nauczycieli w tej kwestii. Nauczyciele sami deklarują, iż czują się przygotowani do nauczania zdalnego. Z pewnością po części oznacza to faktyczne umiejętności dydaktyczne w tym zakresie, po części pewnie przyzwyczajenie nauczycieli do tej formy pracy i przeniesienie niektórych elementów szkoły tradycyjnej wprost do szkoły wirtualnej. W lepszym funkcjonowaniu e-learningu z pewnością pomogło wyposażenie szkół w narzędzia techniczne oraz zorganizowanie szkoleń dla nauczycieli. Wydaje się jednak, że potrzeba lepszego odgórnego zarządzania pracą zdalną szkół była widoczna zarówno na samym początku pandemii, jak i w ostatnim czasie nauki zdalnej (grudzień 2021–styczeń 2022 roku). W narracji nauczycieli dał się zauważyć brak zaufania do decydentów spowodowany niejasnym przekazem i częstymi zmianami decyzji, które po stronie nauczycieli i nauczycielek powodowało ciągłe poczucie niepewności.

Ostatni okres analizy pokazał, że również w narracjach nauczycieli (nie jak dotychczas jedynie rodziców) wyraźnie zarysowała się rola szkoły jako miejsca nie tylko wyposażającego młodych ludzi w potrzebne kompetencje, ale także organizującego im czas i sprawującego nad nimi regularną opiekę.

Bibliografia

- Buchner, A., Majchrzak, M., Wierzbicka, M. (2020). *Edukacja zdalna w czasie pandemii*. Centrum Cyfrowe. Pozyskano z: https://centrumcyfrowe.pl/wp-content/uploads/sites/16/2020/05/Edukacja_zdalna_w_czasie_pandemii.pptx-2.pdf (pobrano 12.01.2022).
- Dąbrowski, Z. (2006). *Pedagogika opiekuńcza*. W: B. Śliwerski (red.), *Pedagogika* (t. 3, s. 253–277). Gdańsk: GWP.
- Jankowiak, B., Jaskulska, S. (2020). Dobrostan nauczycieli i nauczycielek a ich postawy wobec kształcenia na odległość w czasie pandemii COVID-19. *Przegląd Pedagogiczny*, 2020/1, s. 219–232.
- Jemieliński, D. (2020). Zdalne nauczanie – blended nie single malt. W: J. Lubacz (red.), *Nauczanie po pandemii. Nowe pytania czy nowe odpowiedzi na stare pytania?* (s. 33–37). Warszawa: Instytut Problemów Współczesnej Cywilizacji im. Marka Dietricha.
- Koludo, A. (2009). Przygotowanie nauczycieli do kształcenia zdalnego. W: C. Plewka (red.), *Ku dobrej szkole. Nauczyciele. Technologie kształcenia* (t. 2, s. 165–168). Radom: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB.
- Mikiewicz, P. (2016). *Socjologia edukacji*. Warszawa: PWN.
- Mikiewicz, P., Jurczak-Morris, M., Barzak J. (2022). Wyłaniająca się nowa kultura szkoły wraz z jej potencjalnymi konsekwencjami w kontekście edukacji zdalnej w czasie pandemii COVID-19?. *Youth in Central and Eastern Europe*, 9(13). Pozyskano z: <https://ycee.up.krakow.pl/article/view/9277/8591> (pobrano 31.10.2022).
- Niezgoda, M. (2022). Edukacja zdalna: szansa czy zagrożenie?. *Youth in Central and Eastern Europe*, 9(13). Pozyskano z: <https://ycee.up.krakow.pl/article/view/9243/8565> (pobrano 30.10.2022).
- Pikuła, N. G., Jagielska, K., Łukasik, J. M. (red.). (2020). *Wyzwania dla edukacji w sytuacji pandemii COVID-19*. Kraków: Biblioteka Instytutu Spraw Społecznych Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, nr 13.
- Plebańska, M., Szyller, A., Sieńczewska, M. (2020). *Edukacja zdalna w czasach COVID-19. Raport z badania*. Warszawa: Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Pozyskano z: https://kometa.edu.pl/uploads/publication/941/24a2_A_a_nauczanie_zdalne_oczami_nauczycieli_i_uczniow_RAPORT.pdf?v2.8 (pobrano 28.10.2022).
- Prucha, J. (2006). *Pedeutologia*. W: B. Śliwerski (red.), *Pedagogika* (t. 2, s. 293–316). Gdańsk: GWP.
- Ptaszek, G., Stunża, G. D., Pyżalski, J., Dębski, M., Bigaj, M. (2020). *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?*. Gdańsk: GWP.